

04

2 juni, Amsterdam Sonesta Koepelzaal, 20.15 uur

3 juni, Rotterdam De Doelen, 20.15 uur

4 juni, Utrecht Centrum 't Hoogt, 20.30 uur

Peter Schat-concert



Lucia Kerstens, Marianne
Kweksilber _____ sopraan
Vera Beths _____ viool
Reinbert de Leeuw _____ piano
Fred Cohen, Frans van der
Kraan, Frank van der Starre,
Fred Vogels, Wim Vos en
Gerrie de Zeeuw _____ slagwerk

Peter Schat

Signalement
Kind en kraai*
Canto General

* eerste uitvoering

Credo

De opgaven die de muzikale voorhoede zich in de vijftiger en zestiger jaren stelde verschillen wezenlijk van wat in de zeventiger jaren aan de orde is.

Lag toen het accent vooral op het nieuwe, het letterlijk ongehoorde, nu gaat het in de eerste plaats om de vernieuwing, de opheldering van het oude.

Ter bestrijding van gemakkelijk naar rechts overhellende misverstanden vereist deze stelling nadere toelichting. Karakteristiek voor de na-oorlogse muziek (maar niet alleen daarvoor) is een enorme, technologisch gerichte ontwikkeling. Een compleet nieuw elektronisch instrumentarium ontstond. Allerlei 'vergeten' instrumenten, zoals het slagwerk, de contrabas, de basklarinet etc. emancipeerden tot volwaardige solo-instrumenten. Via grammofoon werden grote, tot dusver onbekende muziekkulturen ontdekt, en talloze oude instrumenten en speelwijzen onder het stof vandaan gehaald. Het aanstekelijke elan van die vernieuwingen valt niet te ontkennen.

Meer naar binnen gericht, in de kernfysica van de tonen, werd de uittocht uit de 'tonaliteit' voltooid. Schönberg's paradigma van de *Zwölf nur auf einander bezogene Töne* werd uitgebouwd tot een instrument van volledige 'controle' over alle toon-eigenschappen: het zogenaamde 'serialisme'. Door de parameters te verzelfstandigen kon het muzikale 'materiaal' rijp gemaakt worden voor allerlei manipulaties met administratief-technologische hulpmiddelen zoals computers.

Maar als een soort diktaat van het onderbewuste kwamen er in de enorme vloed van seriële partituren tegen het einde van de zestiger jaren fragmenten bovendrijven van een vervreemde 'tonaliteit'.

105

De parodistische citatenmuziek ontstond, wat niet alleen op nostalgie duidde, maar wel degelijk ook op een behoefte de historische muziek te actualiseren. Vermomd als 'Fremdkörper' werd de 'tonaliteit' opnieuw aan de orde gesteld. (Bijvoorbeeld 'Sinfonia' van Berio; *Reconstructie*, *Anathema*).

Deze ervaring leek echter aan te tonen, dat 'tonaliteit' en 'serialiteit' nooit met elkaar te verzoenen zouden zijn, nooit tot een coherente muzikale grammatica zouden kunnen worden versmolten. De citatenmuziek is te verstaan als de verklanking van de traumatische ervaring van de breuk met de 'tonaliteit', en een taal met breukvlakken voert onvermijdelijk naar onverstaanbaarheid en maniërisme.

Maar ook werd duidelijk dat de 'tonale' toonordening een bijzonder geval is, Darwinistisch gesproken: een 'voortijdige specialisatie', die ooit zijn rechtmatige plaats zal vinden in een veel meer omvattende 'algemene veldtheorie' van de tonen (die overigens nog slechts te dromen valt).

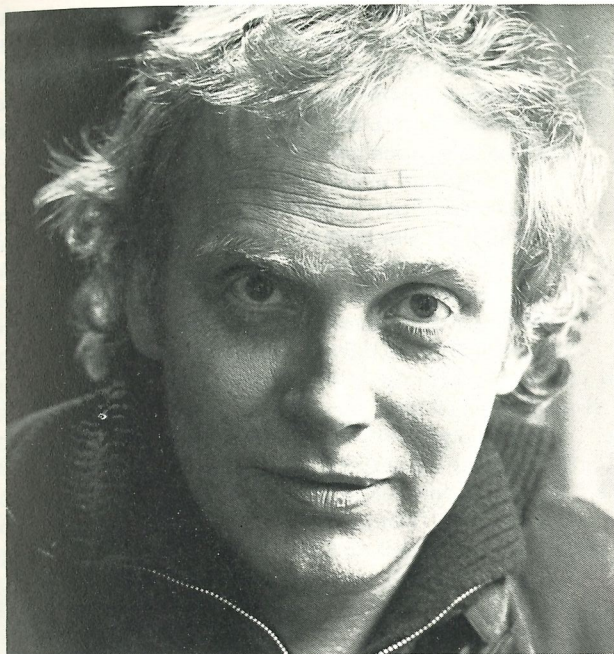
Het grondprobleem van het komponeren is dan ook nog steeds wat het altijd was: een tonaliteitsprobleem, en niet een structuurprobleem zoals Pijper het voorzien had voor zijn nabije toekomst, voor de vijftiger en zestiger jaren.

Nu, in de zeventiger jaren, gaat het er vooral om, die taalbreuk te helen, niet op reactionaire manier, met het weer invoeren van de 'tonale' hiërarchie, maar op de manier van Schönberg, en vanuit het perspectief dat hij geopend heeft. Een andere manier zie ik niet, evenmin als een snellere weg naar wat zijn doel was: de vernieuwing van de klassieke muziek (wat heel wat anders is dan 'neo-classicisme').

De sleutel tot die vernieuwing ligt in een—wezenlijke—variant, in een constitutie van *alle slechts op elkaar betrokken intervallen*.

Peter Schat

Wie de Romantiek wil vernieuwen—wat hoog tijd wordt—dient het hart ervan te zoeken: de grote liederencycli van Schubert en Schumann.



Peter Schat

Signalement op. 14, werd geschreven op verzoek van de slagwerkgroep 'Les Percussions de Strasbourg' en ontstond in 1961. Het werd door hen voor het eerst gespeeld in Boulez' concertserie 'Domaine Musical' in Parijs (1962).

Aan de groep van zes slagwerkers die elkaar met signalen (vandaar de titel) de labyrintische weg door de partituur wijzen, zijn drie contrabassen toegevoegd die als een soort meegecomponreed publiek van het stuk fungeren.

Kind en kraai, op. 26, een liederencyclus voor sopraan en piano, op tekst van Harry Mulisch, werd, op verzoek van het Holland Festival, geschreven in de eerste maanden van 1977.

Het werk is gebouwd op een thema van drie kwinten, dat ook de grondslag was van Passacaglia en Fuga op. 1 uit 1954.

Canto General, op. 24, voor mezzosopraan, viool en piano, een klaagzang op tekst van Pablo Neruda, werd geschreven in opdracht van het kultuurfonds Buma. Het is een In Memoriam voor Salvador Allende. Een nieuwe interval-techniek, die verder werd uitgewerkt in de opera 'Houdini' op. 25, en in Kind en kraai, werd in dit werk ontdekt ('trouver avant chercher'). Vandaar de ondertitel: 'een proefschrift'. Het werd in 1974 door Lucia Kerstens, Vera Beths en Reinbert de Leeuw in het Vondelpark voor het eerst gespeeld.

Zingen is gezond!

In deze tijd met zijn verhoogd levenstempo, waarin dagelijks veel van onze aandacht wordt gevraagd, is gezonde ontspanning één van de meest noodzakelijke dingen voor lichaam en geest.

Te veel mensen zijn thans *overspannen*, wat vanzelf moet leiden tot een minder goede gezondheid en een verhoogde prikkelbaarheid.

Tot de krachtigste middelen om ons tijdig te *ontspannen* behoort zeker het *zingen*. Want wat gebeurt er als wij zingen?

De *ademhaling* wordt al *direct dieper*. Het *middenrif*—een sterke, platte spier, die de borstholte scheidt van de buikholte—trekt zich samen en plat zich af, waardoor de borstholte wordt *vergroot*. Hierdoor stroomt de buitenlucht *automatisch* naar de longen.

Het voortdurende contact tussen buitenlucht en longen is één van de belangrijkste dingen met betrekking tot onze lichamelijke en geestelijke gezondheid.

Als nu verse lucht in *onvoldoende* hoeveelheid de longen bereikt, is het duidelijk, dat ons bloed eveneens *onvoldoende* gereinigd wordt.

Het bloed van iemand, die niet diep genoeg ademt, is blauwachtig en donker van kleur en mist het volle rood van schoon slagaderlijk bloed. Dit is dan ook dikwijls te zien aan de bleke gelaatskleur. Het is dus noodzakelijk, dat we reeds jong beginnen met de *volledige* ademhaling, die we vooral bij het zingen kunnen toepassen.

De *volledige* ademhaling ontstaat, als we door de neus rustig en regelmatig inademen en daarbij bewust het *middenrif* in werking stellen. Bij het dalen oefent dit rif een zachte druk uit op de buikorganen en de

buikwand wordt hierdoor iets naar voren geduwd. Dit is de zogenaamde *middenrif- of lage ademing*.

Bij de *volledige* ademhaling doet u goed eerst de *buikwand* met de *ledenen* uit te zetten en daarna de *borstkas*, waarbij u de schouders *stil houdt*! Dus *niet* beginnen met lucht door de *neus* op te snuiven. Laat u dit ademapparaat zijn werk maar vanzelf doen! Zodra u leert de *buikwand* uit te zetten stroomt de lucht *vanzelf* naar binnen!

Deze *volledige* ademhaling is nuttig voor teringachtige personen, longpatiënten, asthmaliëders en nerveuzen. Zij versterkt het zenuw- en spierstelsel en werkt weldadig op de maag en andere spijsverteringsorganen.

Kou vatten kan men gemakkelijker voorkomen door, zodra men dit voelt opkomen, *enige minuten lang* krachtig de volledige ademhaling toe te passen, zodat men het gehele lichaam warm voelt worden.

Veel mensen en ook kinderen, ademen verkeerd en vergeten, terwijl zij hun hersenen volstampen met allerlei nieuws en kennis, dat hun *gehele lichaam* allereerst vraagt om een voortdurende toevoer van *frisse lucht*.

Te veel longcellen liggen nog werkloos en voldoende zuiver bloed krijgt men alleen door een juiste ademtechniek. Is het een wonder, dat men zich na een zangrepetitie dikwijls vrolijk en opgewekt voelt? *Zingen* verhoogt de blijheid en, gezamenlijk beoefend, versterkt het 't gezelschapsleven, dat velen in onze tijd schijnen te missen. Iemand, die de zangkunst beoefent, is nooit alleen. Hij vindt steeds gezellige kringen en mensen, die met hem hun liefde voor de zangkunst praktisch tonen. In een dubbele betekenis laat de beoefening van de zangkunst ons zien, dat 'breath is life', adem is leven!